YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
15 päivänä joulukuuta 1993 *

Asiassa C-292/92,

jonka Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg (Saksan liittotasavalta) on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Ruth Hünermund,

Hermann Douglas,

Heinz Geyer,

Hermann Haake,

Hermann Hauer,

Georg-Dieter Heldmann,

Alexander von Hoffmeister,

Leo Köhler,

Martin Lochner,

Wolfgang Nöldner,

Hans Schneider,

Wolfgang Steffan ja

Gerhard Talmon-Gross

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

vastaan

Landesapothekerkammer Baden-Württemberg,

Vertreter des öffentlichen Interesses bei den Gerichten der allgemeinen Verwaltungsgerichtsbarkeit in Baden-Württembergin kuultavaksi kutsuttuna,

ennakkoratkaisun ETY:n perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti O. Due, jaostojen puheenjohtajat G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, M. Díez de Velasco ja D. A. O. Edward sekä tuomarit C. N. Kakouris, R. Joliet, F. A. Schockweiler, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse, M. Zuleeg, P. J. G. Kapteyn ja J. L. Murray,

julkisasiamies: G. Tesauro,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

- H. Douglas ym., edustajinaan asianajajat A. Bach ja F. Oesterle, Stuttgart,

- Landesapothekerkammer Baden-Württemberg, edustajanaan asianajaja R. Zuck, Stuttgart,

- Vertreter des öffentlichen Interesses bei den Gerichten der allgemeinen Verwaltungsgerichtsbarkeit in Baden-Württemberg, edustajanaan Vertreter des öffentlichen Interessesin Leitender Oberlandesanwalt H. Fliegauf,

- Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasianministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston osastopäällikkö professori L. Ferrari Bravo, avustajanaan valtionasiamies I. M. Braguglia,

– Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja R. Wainwright ja oikeudellisen yksikön virkamies A. Bardenhewer,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan suulliset huomautukset, jotka sille 15.9.1993 pidetyssä istunnossa ovat esittäneet H. Douglas ym., Landesapothekerkammer Baden-Württemberg, edustajinaan R. Zuck ja asianajaja J. Pieck, Eschborn, Vertreter des öffentlichen Interesses bei den Gerichten der allgmeinen Verwaltungsgerichtsbarkeit in Baden-Württemberg, edustajanaan Vertreter des öffentlichen Interessesin Regierungsdirektor E. Birkert, sekä komissio,

kuultuaan julkisasiamiehen 27.10.1993 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg on esittänyt 14.5.1992 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 1.7.1992, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen, joka koskee ETY:n perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklan tulkintaa, voidakseen arvioida, onko Landesapothekerkammer Baden-Württembergin (Land Baden-Württembergin apteekkariliitto, jäljempänä apteekkariliitto) asettama ammattialan eettinen sääntö, jolla kielletään kyseisessä Landissa toimivia apteekkareita mainostamasta apteekin ulkopuolella sellaisia apteekissa tavanomaisesti myytäviä tuotteita, joita niillä on oikeus myydä, näitten säännösten mukainen.

2 Kysymys esitettiin useiden Land Baden-Württembergin apteekkareiden ja apteekkariliiton välisessä oikeudenkäyntiasiassa, joka koskee kyseisen eettisen säännön laillisuutta.

3 Yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetuista oikeudenkäyntiasiakirjoista ilmenee, että apteekkariliiton *Berufsordnung*in (ammattietiikkaa koskevat säännöt) 10 kohdan 15 alakohdassa kielletään – sellaisten tuotteiden "liiallinen mainonta", joita *Apothekenbetriebsordnung*in (asetus apteekkiliikkeistä) 2 pykälän 4 momentin ja 25 pykälän yhdessä tarkasteltujen säännösten mukaisesti

voidaan lääkkeiden ohella myydä apteekeissa ("apothekenübliche Waren") edellyttäen, ettei myynti vaikuta apteekin moitteettomaan toimintaan. On kiistatonta, että kyseisellä *Berufsordnung*in määräyksellä kielletään tosiasiallisesti näiden apteekkituotteiden kaikenlainen mainonta apteekkien ulkopuolella.

4 Pääasian kantajat, jotka kaikki ovat sellaisen apteekin omistajia Land Baden-Württembergissä, jossa myydään kyseisiä tuotteita, joita he haluaisivat mainostaa apteekin ulkopuolella, saattoivat Verwaltungsgerichtshof Baden-Württembergissä oikeudenkäynnin vireille apteekkariliittoa vastaan, jotta mainostamiskielto todettaisiin pätemättömäksi. Pääasian kantajat vetosivat tuomioistuimessa ennen kaikkea siihen, että apteekkariliiton *Berufsordnung*in 10 kohdan 15 alakohta on ristiriidassa perustamissopimuksen 30 ja 36 artiklan kanssa.

5 Näissä olosuhteissa Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg lykkäsi asian käsittelyä esittääkseen yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko ETY:n perustamissopimuksen 36 ja 30 artiklaa yhdessä tarkasteltuina tulkittava siten, että sellainen ammattietiikkaa koskevien sääntöjen määräys on oikeutettu, jolla Landin apteekkariliitto kieltää alueensa apteekkareilta kaikenlaisen mainonnan apteekin ulkopuolella, kiellon koskiessa myös Apothekenbetriebsordungin 25 pykälässä tarkoitettuja muita apteekkituotteita?"

6 Pääasiaa koskevia tosiseikkoja, menettelyn kulkua sekä yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjä kirjallisia huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä vain, mikäli se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta

7 Pääasian vastaaja eli apteekkariliitto väittää, että kansallisen tuomioistuimen esittämä kysymys on jätettävä tutkimatta sillä perusteella, ettei yhteisöjen tuomioistuimella ole toimivaltaa päättää kansallisen säännöksen pätevyydestä yhteisön oikeuteen nähden.

8 Tässä yhteydessä on korostettava, että vaikka perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla vireille saatetun menettelyn yhteydessä yhteisöjen tuomioistuimen asiana ei ole ratkaista kansallisten oikeussääntöjen yhteensopivuutta yhteisön oikeussääntöjen kanssa, sillä on kuitenkin toimivalta esittää kansalliselle tuomioistuimelle kaikki sellaiset yhteisön oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, joiden avulla kansallinen tuomioistuin voi arvioida kyseisten oikeussääntöjen yhteensopivuutta yhteisön säännöstön kanssa.

9 Apteekkariliitto on lisäksi väittänyt, että ennakkoratkaisukysymys oli ainoastaan hypoteettista ongelmaa koskeva lausuntopyyntö, sillä Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg ei ollut todennut ennakkoratkaisukysymyksen olevan tarpeen, jotta se voisi tehdä päätöksensä.

10 Tästä seikasta on riittävää todeta, ettei ennakkoratkaisupyyntöä koskevassa päätöksessä ja yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetuissa oikeudenkäyntiasiakirjoissa ole mitään sellaista, mikä antaisi aihetta epäillä pääasian oikeusriidan aitoutta tai sitä kansallisen tuomioistuimen näkemystä, että ennakkoratkaisupyyntö on tarpeen, jotta se voisi ratkaista käsiteltäväkseen saatetun oikeudenkäyntiasian.

11 Edellä esitetystä seuraa, että yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan Verwaltungsgerichtshof Baden-Württembergin esittämän kysymyksen.

Perustamissopimuksen 30 artikla

12 Ensinnäkin on muistutettava, että perustamissopimuksen 30 artiklan mukaan jäsenvaltioiden väliset tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ovat kiellettyjä.

13 Apteekkariliitto väittää ensinnäkin, ettei kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevaa eettistä sääntöä voida pitää perustamissopimuksen 30 artiklassa tarkoitettuna "toimenpiteenä", koska apteekkariliitoilla ei Saksan oikeuden mukaan ole valtaa kurinpitotoimena peruuttaa oikeutta apteekkiliikkeen harjoittamiseen, minkä voivat tehdä ainoastaan asianomaisen Landin toimivaltaiset viranomaiset.

14 Ennakkoratkaisupyyntöä koskevasta päätöksestä ilmenee, että Saksan lainsäädännön mukaan apteekkariliitto on julkisoikeudellinen elin, joka on valtion valvonnan alainen oikeushenkilö ja jonka jäsenyys on pakollinen kaikille Land Baden-Württembergissä toimiville apteekkareille. Apteekkariliitto myös vahvistaa apteekkareihin sovellettavat eettiset säännöt ja valvoo, että sen jäsenet noudattavat ammatillisia velvollisuuksiaan. Lisäksi apteekkariliiton alaiset kurinpitolautakunnat, joiden jäsenet nimitetään apteekkariliiton ehdotuksesta, voivat määrätä eettisiä sääntöjä rikkoneille apteekkareille kurinpidollisia seuraamuksia, kuten kurinpitomaksuja, jäsenyysoikeuden menettämisen apteekkariliiton elimissä tai äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden menettämisen näitä elimiä valittaessa.

15 Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin jo todennut (ks. yhdistetyt asiat 266/87 ja 267/87, Royal Pharmaceutical Society of Great Britain, tuomio 18.5.1989, Kok. 1989, s. 1295, 15 kohta), että sellaisen ammatillisen järjestön toimet, jolle annetaan kansallisessa lainsäädännössä tämänkaltaista valtaa, ovat perustamissopimuksen 30 artiklassa tarkoitettuja "toimenpiteitä", jos ne ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

16 Edellä todettuun ei vaikuta millään tavoin se, että toisin kuin mainitussa tuomiossa tarkoitetulla ammatillisella järjestöllä, pääasiassa kyseessä olevalla apteekkariliitolla ei ole valtuuksia peruuttaa jäseniltään ammatin harjoittamiseksi vaadittavaa lupaa.

17 Apteekkariliitto on seuraavaksi väittänyt, että kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä oleva mainostamiskielto ei ole perustamissopimuksen 30 artiklassa tarkoitettu vaikutukseltaan vastaava toimenpide sikäli, ettei kyseinen eettinen sääntö voi vaikuttaa yhteisön sisäiseen apteekkituotteiden kauppaan.

18 Tässä yhteydessä on muistutettava ensinnäkin, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan määrällisiä rajoituksia vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä ovat kaikki toimenpiteet, jotka voivat tosiasiallisesti tai mahdollisesti rajoittaa yhteisön sisäistä kauppaa suoraan tai välillisesti (asia 8/74, Dassonville, tuomio 11.7.1974, Kok. 1974, s. 837, 5 kohta).

19 Seuraavaksi on todettava, ettei apteekkariliiton antamalla eettisellä säännöllä, jolla kielletään apteekkareita mainostamasta kyseisiä muita apteekkituotteita apteekin ulkopuolella, ole tarkoitus säännellä jäsenvaltioiden välistä tavaroiden kauppaa. On lisäksi todettava, ettei kielto vaikuta muiden taloudellisten toimijoiden kuin apteekkarien mahdollisuuksiin mainostaa kyseisiä tuotteita.

20 On totta, että mainitun kaltainen säännöstö voi rajoittaa myynnin määrää ja siten myös muista jäsenvaltioista tulevien apteekkituotteiden myynnin määrää, koska sillä estetään apteekkareita käyttämästä yhtä kyseisten tuotteiden myynninedistämiskeinoa. On kuitenkin syytä kysyä, onko tämä mahdollisuus riittävä peruste sille, että kyseinen sääntö on katsottava perustamissopimuksen 30 artiklassa tarkoitetuksi tuonnin määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaavaksi toimenpiteeksi.

21 Tiettyjä myyntijärjestelyjä rajoittavien tai ne kieltävien kansallisten oikeussääntöjen soveltaminen muista jäsenvaltioista tuotuihin tuotteisiin ei tosiasiallisesti tai mahdollisesti rajoita jäsenvaltioiden välistä kauppaa edellä mainitussa asiassa Dassonville annetussa tuomiossa tarkoitetulla tavalla suoraan tai välillisesti, jos niitä sovelletaan kaikkiin jäsenvaltion alueella toimiviin toimijoihin ja jos niillä on oikeudellisesti ja tosiasiallisesti sama vaikutus sekä kotimaisten tuotteiden että muista jäsenvaltioista maahan tuotujen tuotteiden markkinointiin. Jos nämä edellytykset täyttyvät, tällaisten oikeussääntöjen soveltaminen sellaisten toisesta jäsenvaltiosta tulevien tuotteiden myyntiin, jotka ovat tämän valtion oikeussääntöjen mukaisia, ei ole omiaan estämään näiden tuotteiden markkinoille pääsyä eikä rajoittamaan sitä enempää kuin kotimaisten tuotteiden markkinoille pääsyä. Tällaiset oikeussäännöt eivät näin ollen kuulu perustamissopimuksen 30 artiklan soveltamisalaan (ks. yhdistetyt asiat C-267/91 ja C-268/91, Keck ja Mithouard, tuomio 24.11.1993, Kok. 1993, s. I-6097, 16 ja 17 kohta).

22 Kun kyseessä on pääasiassa käsiteltävänä olevan kaltainen säännöstö, on todettava, että nämä edellytykset täyttyvät jäsenvaltion apteekkariliiton antaman eettisen säännön osalta, jolla kielletään apteekkariliiton toimivaltaan kuuluvan alueen apteekkareita mainostamasta apteekin ulkopuolella sellaisia apteekissa tavanomaisesti myytäviä tuotteita, joita niillä on oikeus myydä.

23 Tämä säännöstö, jota sovelletaan kaikkiin apteekkariliiton alueen apteekkareihin tuotteiden alkuperästä riippumatta, ei vaikuta muista jäsenvaltioista tulevien tuotteiden markkinointiin eri tavoin kuin kotimaisten tuotteiden markkinointiin.

24 Näissä olosuhteissa Verwaltungsgerichtshof Baden-Württembergin esittämään kysymykseen on vastattava, että ETY:n perustamissopimuksen 30 artiklaa on tulkittava siten, ettei sitä sovelleta jäsenvaltion apteekkariliiton asettamaan eettiseen sääntöön, jolla kielletään apteekkareita mainostamasta apteekissa tavanomaisesti myytäviä tuotteita apteekin ulkopuolella.

Oikeudenkäyntikulut

25 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Verwaltungsgerichtshof Baden-Württembergin 14.5.1992 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

ETY:n perustamissopimuksen 30 artiklaa on tulkittava siten, ettei sitä sovelleta jäsenvaltion apteekkariliiton asettamaan eettiseen sääntöön, jolla kielletään apteekkareita mainostamasta apteekissa tavanomaisesti myytäviä tuotteita apteekin ulkopuolella.

Due Mancini Moitinho de Almeida Díez de Velasco

Edward Kakouris Joliet Schockweiler

Rodríguez Iglesias Grévisse Zuleeg Kapteyn Murray

Julistettiin Luxemburgissa 15 päivänä joulukuuta 1993.

J.-G. Giraud
kirjaaja

O. Due
presidentti